

Mukaddime-6

Nureddin Yıldız'ın "Tıbbı Müslümanca Bakış" (6.) dersidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

İslam dininin; sosyal hayatı belirlemesi, Allah ile kulluk bağlantısını kurup insanlar arasındaki ilişkileri tayin etmesi, insanın kendisi ile ilgili sorunları çözmesi üzerine politikaları beş temel üzerinden yürür.

Mesela İslam devleti, İslam adına hükümler verir, kurallar koyar ve politikalar belirler. Ömer bin Hattab radiyallahu anhin başında olduğu İslam devletinin, kabul edelim ki bir anayasası olsun. Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerden alınmış bir anayasa. Biz bu anayasayı daraltıp bir paragrafta özetleyelim desek, beş şeydir bu. Bu beş kelime, İslam'ın din ve dünya siyasetini oturttuğu temeldir: Din, can, akıl, mal, iffet (namus).

Birimiz İslam'ın bir konudaki hükümlerini belirlemek için araştırma yapacak olsa ve bu araştırmanın sonucu beni beş ciltlik bir telife götürse bile din-can-akıl-mal-iffet maddelerinden birinden veya birkaçından kaynaklanmış açılıma gitmiştir. İslam, bu beş kelimenin politikalarını oluşturur. Din güvenliği, can güvenliği, akıl güvenliği, mal güvenliği, namus güvenliği.

Konumuzla bağlantılı olarak, sağlık bakanlığı, hastanelerde döşemenin nasıl olacağı, ameliyatın nasıl yapılacağı üzerine kurallar koyar. Ama bunları sağlık politikaları ve standartları gereği olduğu gibi bir de şeriatımızın bu konudaki emir-yasak-incelik ve Peygamber aleyhisselamin sünnetinin pratiği açısından da inceler. Çünkü dünya standartlarının üzerinde de Arş standartları olması gerekiyor o hastanede.

Sağlık bakanlığı bir müfettiş gönderiyor. A vilayetindeki hastanenin işlerliğini kontrol edecek. Müfettiş evvela alımlarda yolsuzluk olup olmadığına, hastaların şikâyetlerine, doktorların mesailerine, alet-cihazların eskiliğine bakıyor ve raporunu tutuyor. Şu anki sağlık bakanlığı böyle inceliyor. Mevcut bakanlık, Müslümanlar'ın emiri durumundaki bir halifeye bağlı olsaydı, yine aynı şeyleri denetleyecekti ancak müfettiş o hastanede sağlık açısından hazırlayacağı gibi İslamî açıdan da dikkat edeceği için raporuna, beş maddeden birinin incelemeye takılıp takılmadığına da bakacaktı.

Çünkü İslam yaşandığı zaman bu beş şeyin olması gerekiyor. Bir toplumda iffet sorunu varsa o toplum, İslam toplumu olarak oturmamıştır. Akıl güvencesi sorunu varsa -ki bu sözgelimi uyuşturucu kullanımı olarak örneklenebilir- o toplum bir İslam toplumu olarak oturmamıştır. Çünkü Allah, dinini akıl üzere gönderiyor ve akıllıları muhatap kabul ediyor dinine. Akıl zarar gördüğünde de din yok kabul ediliyor. Akıl güvenliğinin bir madde olarak özellikle zikredilmesi, dinin akli bilhassa himaye etmesinden ileri geliyor. Daha akıllı ve akli devlet güvencesine alınmış insanlar istiyor.

Mesela devlet televizyonunda, insanların aptallığına neden olan bir film, müstehcen olmasa veya alkol reklamı yapmasa dahi psikiyatrlar bir dizi-filmin insanlarda aptallığı teşvik ettiğini söyleseler devlet o yayını yasaklar. Çünkü insanların uyuşturucu kullanarak ya da başka bir yöntemle uzun-yakın vadede akıllarıyla oynayacak bir politikaya İslam müsaade etmez. Tiyatroyla da ilaç kullanmakla da olsa bu böyledir.

Doktorlar hamile kadına her ilacı vermiyorlar, alternatifi olan başka ilaç veriyorlar. Üç günde iyi edecek ilaç yerine bir haftada iyileştirecek olanı veriyorlar. İslam devletinde buna 'akıl sağlığına zarar verecek ilacın kullandırılmaması'nı da ilave etmek zorundayızdır. Çünkü Allah, akıllı ve tam olan kullar istiyor.

Akıllı olmayandan, kaybettiği akıl kadar din ehliyetini alıyor Allah. Yirmi dört saat aklî melekesini kaybeden kimseden hiçbir ibadet istemiyor süre boyunca.

Buradan tıba geçiş yapacağız ama önce bu beş maddenin anlaşılması gerekiyor, İslam'ı tanımak için. Elbette bir diğer dikkat noktası, direkt veya dolaylı olarak bu beş maddeyle tıbbın ilgili oluşudur. Can güvenliğini asker de sağlayabilir ama tıpla da ilgilidir. Akıl güvenliğini sadece tıp sağlıyor. Namus güvenliği de kadınların ve erkeklerin üremesi açısından tıpla ilgili.

Öyleyse İslam'da tıbbın nereye oturduğunun tespitini bir kere daha yapmalıyız: Tababet, İslam'ın dünya politikalarının temelinde 5/3 oranında var. Bir önceki dersimizde tababetin farz-ı kifaye bir ilim ve tabibin de farz-ı kifaye bir ilmi icra eden kimse olduğunu söylemiştik. Burada farz-ı kifaye üzerinden meselemize tekrar odaklanacağız ki dinimizin muhteşemliğini bir kere daha görmüş olalım.

İmamı'l-Harameyni'l-Cüveyni adlı bir usul-i fıkıh âliminin tespiti var, dikkat ediniz, diyor ki: "Farz-ı kifayeler, farz-ı ayınlardan daha değerlidir. Çünkü farz-ı kifayeyi yerine getiren Müslüman, hem kendisi bir iş yapıyor hem de pek çok Müslüman'ın işini yapıyor." Farz-ı ayın olan sabah namazını kılan kimse ise sadece kendi için kılmış oluyor. Farz-ı kifayeyi (yetime bakmak, cenaze kılmak...) yapan kimse hem Allah'ın emri olan bir farzı yerine getirmiş hem de bu sorumluluğu taşıyacak ne kadar Müslüman varsa onların adına da işi görmüş oluyor.

Biz dinimizin gereği olarak, fakirin açlığını gideren birinin sevap kazandığını söyleriz. Bir Müslüman'ın ihtiyacını hangi yöntemle olsun karşılayan için sevaptan söz ediyoruz. Öyleyse binlerce Müslüman'ı vebale girmekten kurtaran bir farz-ı kifaye yapıcısı, o kadar da sevap kazanıyor demektir. Doktorun yaptığı işi farz-ı kifaye olarak görüyorsak, maaş alıyor olsa bile, hastasının duasını aldığı gibi Allah'ın farzını yerine getirmekten ve sorumluluktan kurtardığı insanlardan dolayı da sevabını alıyor.

Demek ki doktor, kendini sıradan bir memur kabul edemez –cami imamının kendini sıradan bir devlet memuru kabul edemeyeceği gibi. Doktor, cami imamı gibi abdestli olması gerekmediği hâlde, Allah'ın razı olacağı ibadet düzeyinde bir işi yapmakla mükellef bir Müslüman'dır. Bu düzey onu mücahit, yaptığı işi de cihat kalitesine taşır.

Bir Müslüman doktor, hastane koridorlarında doktor olarak dolaşamaz; Müslüman doktor olarak dolaşmak zorundadır ki vasıflandırmaya çalıştığımız sürekli ibadet konumundaki kimliğiyle yaşamış olsun. Biz buna Müslüman doktorun İslam ahlakı da diyebiliriz. Çünkü biz doktordan, sıradan Müslüman'dan beklediğimizin fazlasını bekliyoruz.

Her ne kadar nörolojiyle cildiye aynı önemde olmasa da tıpta esasen önemsiz bir alan yok. Bu gerçek tıp mesleğinde olduğu gibi diğer mesleklerde de vardır. Birbirinden önem olarak farklı iki şeyin sorumlulukları ve sonuçları da aynı değildir. Beyin ameliyatının sorumluluğu ve sonucuyla uzayan bir tırnağı penseyle çeken doktorun yaptığı sorumluluk ve sonucu elbette aynı değil. Bu bizi nereye götürür?

Madem biz tıbbi ve tabibi alıp bu kadar yükseğe getirdik, İslam'ın en temel beş politikasından üçünü doktorla ilintilendirdik, öyleyse tabibin işi kolay değildir. Doktor bu yüzden kibirlidir ve insanlar bu sebeple daha doğmamış çocuklarının doktor olmasını dilerler. Doktor sadece önlüğünü giyip kalp ameliyatına girdiğinde risk altında olmuyor, o meslekle beraber kendi kalbinde de risk taşır doktor.

Öyleyse doktorun şeytanı da forsludur. Kul ve insan olarak Peygamber hariç, şeytanı olmayan kimse yoktur, herkesin y/etkili bir şeytanı vardır ve zaten herkesin de nefsi var. Asgarî ücretle çalışan birinin ne forsu olacak ki, çocuğuna ayakkabı dahi zor alıyordur. O insan için görevlendirilmiş şeytanın kapasitesiyle doktor bey/hanımın şeytanının kapasitesi aynı olmaz. Buna iki örnek verebiliriz.

Bir ülkenin bakanı olmuş biri lokantaya gitse, o gitmeden lokanta boşaltılır, aranıp taranır. Altı üstü bakan bey bir çorba içecek. Arabasının önünden ve arkasından ikişer araba gider. Bu insanın nefis imtihanı nedir, bilebilir miyiz. Ne kadar zordur. Herkesin kendisine yağ yakmak için yaratılmış olduğunu düşünüyordur, Allah muhafaza buyursun.

Bir başhekim arkadaşımı hastanede ziyaret etmişim. Aramızda şöyle bir diyalog geçmişti:

-Burada Müslümanca bir iş yapıyorsunuz ama hastaneyi gezdiğimizde dikkatimi çekti, bayan doktor ismi göremedim?

-Biz bayan doktor çalıştırmıyoruz hocam.

-Niçin?

-Onların kaprisleriyle uğraşılır mı yahu!

-Öyle şey olur mu, biz bayanların bayan doktorlara muayene olması için özellikle gayret etmiyor muyuz?

Bu cümlemden sonra çok yerinde ama haksız bir tespit yapmıştı:

-Ülkemizde kadın doktor sayısı az. Müslümanlar kız çocuklarını daha yeni yeni doktor yapmak için gayret ediyorlar. Yeni gelmiş doktor olarak da kadın doktorlar çok kaprisli oluyorlar. Hatta kendi hemcinslerine daha kaprisliler. Sen bilmezsin hocam, kadınlar en ince hastalıklarında bile erkek doktorları tercih ederler.

-Ama İslamî hassasiyeti olanlar?

-Onlar da erkek doktor tercih ediyorlar. Sebebini sorduğumuzda da genellikle cevaplamazlar ama anlıyoruz ki kadın doktorların kaprisinden şikâyetçiler.

O arkadaşşıma bu gerekçenin doğruluğu-eğriliğini bilemeyeceğimi ama yapılan işin doğruluğu anlamına gelmediğini söyledim. Dahası, yaptıkları işte sağlam bir gerekçeye dayanmış değiller. Onun bu tespiti şuradan kaynaklanıyor: Ameliyat yapan Müslüman doktorun azlığı, cerrah kontenjanı düşüklüğü... olan doktorlar da 'kendinin kıymetini iyi biliyor.'

Tamim haramdır. Yani bunun kesin biçimde böyle olduğunu ve istisnasının yokluğunu söyleyemeyiz. Genel görüntü böyledir. Her doktor böyledir demiyoruz elbette ama üç kere sorulabilen doktor da yok, "söyledim ya!" diyor. Ama göreceğiz ki on sene içinde kadın doktor da erkek doktor kadar bulacağı için kapris de sıkıntı da kendini beğenmeye vakit de kalmayacaktır. Mevcut doktor kapasitesi ihtiyacın on katına çıkınca doktor da herhangi bir seviyede kalacaktır.

Bu açtığımız pencereden görüyoruz ki doktorun, kendine mahsus bir ortamı var ve gururlanmasına müsait. Bu meslek, bu hastalığı üreten bir meslektir ve bu bir nebze önlenemez durumdadır. Ama biz doktorun doktorluğuna ek olarak Müslüman karakterini damgaladığımız zaman, o Müslüman doktordan altı şey bekleriz. Müslüman doktor için sayılan onca mükâfat da bunun içindir.

- 1- Tevazu
- 2- Sadakat
- 3- Merhamet
- 4- Adalet
- 5- Hayâ
- 6- Hilm (yumuşaklık)

Bu altı şey, yüzünden okunduğunda o bahsettiğimiz, adımları sevaba koşan doktor ortaya çıkmış demektir. Altı yıl boyunca tıp fakültesinde törpülenen de bu altı şeydir. Hocalar bilerek yapmıyorlar herhâlde böyle bir şeyi ama o ortam oluşturuyor bunu. Fakülteye girdiği ilk sene tavuk kesilse yerinde duramayacak çocuklara kadavra gösterseniz orada durmaz daha. Ama bir süre sonra kadavraya da kol-bacak kesmeye de alışıyor. Ortam hazırlıyor bunu.

Bunun çok daha farklı bir örneğini verelim. Medreselerde senelerce fıkıh okumuş, namazı ilmik ilmik incelemiş talebeleri seyredin, namazda en çok kaşınan da onlardır. Namazı yeni öğrenmiş birine bakın, elektrik direği gibi duruyordur. Çünkü bir şeyin içine çok daldıkça o iş biraz sulanabiliyor insanda ve erimeler oluyor. Hâlbuki öyle olmaması lazımdır.

Allah'tan en çok doktorun korkması lazımdır hâlbuki. Çünkü can verilirken bizzat başında oluyor hastanın. Kalbi durmuş bir hastaya pompalama yapan doktor o esnada yeniden nefes almaya başladığını görse hastanın, Allah'ın azametini en yakından şahit olduğu için secdeye kapanması lazımdır. Ama öyle olmuyor ne yazık ki. Çünkü her mesleğin içinde bir sulanmışlığı vardır. Hastane morglarındaki ölü yıkayıcılar sıradan bir şeyi yıkar gibi yıkıyorlar ölüyü. Öyle olmasa yıkayamaz zaten. Nasıl ki on beş havlu yıkayan birine o iş sıradanlaşır, ölü yıkayan için de öyle oluyor. Hâlbuki yıkadığı bir ölü.

Bu sıradanlaşma her yerde geçerli. Ama şeriatımız seni dinimizin beşte üçünün direkt muhatabı görüyorsa ve biz seni o umutla bekliyorsak, senden bu altı farkı istemek hakkımızdır. Çünkü sen Allah'ın sanatına en yakın görevdesin.

-Sen mütevazı olamazsan dünyada kimse mütevazı olamaz. Çünkü insanoğlunun acziyetini görüyorsun. Dün yüz kiloluk rakibini kaldırıp yumurta gibi havada döndüren bir güreşçi bugün önünde yumurtadan da cılız duruyor ve onu görüyorsun. Bu sahneyi seyreden kimse Allah'ın büyüklüğünü ve kulun onun önündeki küçüklüğünü hatırlayıp tevazu sahibi olmayacaksa bu dünyadan tevazuyu kaldırmak lazım.

Ashab-ı kiram neden muhteşem bir tevazu sahibiydiler? Çünkü dehşetli mucizeler gördüler ve etki altında kaldılar. Tıp fakülteleri ve hastaneler mucizelerle dolu. Tabipten muhteşem bir tevazu beklemek hakkıdır insanların.

Bu yüzden şeytan da vuracağı zaman önce tevazudan vurur doktoru. Direkt, "tevazu gösterme kimseye!" demez, böyle aptalca bir taktik kullanmaz şeytan. Önüne belli putlar koyar: Kaç senedir okuyorum ben, uzmanlıkta sabaha kadar nöbet tutturuyorlardı bana, adam gözümün önünde ölüyordu ve istesem müdahale etmezdim... gibi putlar. Hocanın da mühendisin de siyasetçinin de putları olduğu gibi elbette.

Ama Allah'ın sanatına en yakın insan olması itibarıyla doktorun konumu ayrı.

-Göstereceği sadakatle mesleğine, karşısındaki insanın insanlığına ve imzasının ağırlığına sadakatini de sergilemiş olur doktor. Attığı imzanın insanlık adına atılmış olduğunu unutmamalıdır bir doktor. Tabibin imzası insanlık ve ruhlar âlemi adınadır. Bunun için ondan beklediğimiz, bambaşka bir sadakattir.

-Rahmetli ve merhametli olmasını da bekleriz tabipten ki Erhamu'r-rahimin olan Allah'ın tecellilerindedir o.

-Adaletini isteriz ve adalet, eşitlik değildir; hak edileni vermektir. Bir hastayla on dakika uğraşılması gerekiyor ama diğerine üç dakika yetiyorsa, yasalar her birine on dakika demiş olsa dahi birinin yedi dakikasını diğerine verebilmelidir doktor. Zaten yasalar da verir ona bu yetkiyi, ayrı konu ama doktor her hâlûkârda âdildir. Her hasta onun çocuğu ve her yaşlı annesi gibidir.

-Doktor hayâlî da olmalıdır. Anadolu'da bir tıp fakültesinde okuyan, altmış kişilik bir salonda çoğu hanım doktor adayı olan gençlere ders veriyordum. Soru bölümüne geçtik. Bir genç, "hocam" dedi, "ben sorumu kardeşlerimiz çıkınca soracağım." Herkesin sorusu bittikten sonra yanıma geldi, dördüncü sınıfa geldiğini ama artık bırakmak istediğini söyledi fakülteyi.

Bu ne biçim karar, dedim, yarısını bitirmişsin zaten. "Hayâmı kaybettim hocam" dedi, "insan olarak utanma hissim fakülteye girdiğim zamanki gibi değil artık."

Sonraları fakültesini bitirdi o genç ve uzun zaman yazıştık. Hayâ damarının ilk çatladığı zamanı ise anlatmıştı. Hocaları bir kadavra üzerinde ders anlatırken, erkek ve kadın cinsel organlarındaki bir farktan bahsederken organı eline almış ve öyle anlatmış. Kızlı erkekli topluca bir kahkaha atılmış ve o da gülmüş o zaman. Bu bir yırtılma sebebi olmuş hayâsında.

Ona madem böyle bir sorunu olmuş, öbür gün bir cenaze defnine niye gitmediğini sordum. Hayân eskisinden daha iyi gelirdi geri. Efendimiz ne buyuruyor: "Lezzetleri parçalayan ölümü çokça hatırlayınız." **Baktın ki nefsin kabarıyor, bir cenaze merasimine katılabilir, mezarlık ziyareti yapabilirsin.**

Her hâlükârda tıp mesleği, belli ölçülerde ve bir noktada, hayânın olmamasını da gerektiriyor. Belli hastalıklar, hayânın hastada da doktorda da tamamıyla devre dışı olmasını gerektiriyor. Genel cerrahi ve üroloji böyledir.

-Yumuşak olması da doktordan bir beklentimizdir. Doktor dövse bile kaşıtır gibi olmalıdır. Kaba ve sert doktor, sempatik değil. Allah'ın kullarına sempatik olmayan kimse Allah'a da yakın değil. Ancak bunu meslek ciddiyetiyle de karıştırmayalım, bu başka bir şey.

وَصَلَّى اللّٰهُ وَسَلَّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِيْنَ.

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ.